

«ҚАЗАҚМЫС» САҚТАНДЫРУ КОМПАНИЯСЫ» АКЦИОНЕРЛІК ҚОҒАМЫ

БЕКІТІЛДІ
«Қазақмыс» СК» АҚ
Директорлар кеңесінің
шешімімен
(20__ ж. «__» _____
№ _____ хаттама)

Сапа менеджменті жүйесі ПС-120-11	Редакция: 04
«ҚАЗАҚМЫС» САҚТАНДЫРУ КОМПАНИЯСЫ» АКЦИОНЕРЛІК ҚОҒАМЫНЫҢ БАСҚА ДА ҚАРЖЫЛЫҚ ШЫҒЫНДАРЫН ЕРІКТІ САҚТАНДЫРУ ҚАҒИДАЛАРЫ	
<p>Әзірлеген: <i>Андеррайтинг басқармасының бастығы – Полянская Марина Васильевна</i></p> <p>Келісілді: <i>«Орындалу барысы» есебі («Келісілді» және «Қол қойылды» деген шешім ғана тысықтаусыз)</i></p> <p>Түпнұсқа шығарылды: <i>Сапа жөніндегі басшылықтың өкілі _____ А. Белобродская</i> <i>Андеррайтинг басқармасының бастығы _____ М. Полянская</i></p>	

Алматы қ.

Өзгерістерді тіркеу парағы

Енгізілетін өзгерістер бойынша салыстырмалы кесте				
№	Құрылымдық элемент (ІНҚ тарауы, тармағы, тармақшасы)	Қолданыстағы редакция	Ұсынылған редакция	Негіздеме
1	2	3	4	5
				жұмысынан айрылуды сақтандыру бойынша МҚҰ бойынша жоба

ІНҚ Директорлар кеңесінің 20__ж. «__» _____ шешімімен күші жойылды деп танылды, №__ хаттама

ҚРУ қолы

Тегі, аты-жөні

күні

МАЗМҰНЫ

1. Жалпы ережелер	Ошибка! Закладка не определена.
2. Нормативтік сілтемелер	4
3. Белгілер мен қысқартулар	4
4. Сақтандыру объектісі	6
5. Сақтандыру сомаларын айқындау тәртібі. Франшиза	6
6. Сақтандыру сыйлықақысы, оны төлеу тәртібі	7
7. Сақтандыру жағдайларының тізбесі	7
8. Сақтандыру жағдайларынан алып тастау және сақтандыруды шектеу	11
9. Сақтандыру шартының қолданылу мерзімі мен орны	14
10. Сақтандыру шартын жасасу тәртібі	15
11. Тараптардың құқықтары мен міндеттері	15
12. Сақтанушының сақтандыру жағдайы басталған кездегі іс-әрекеті	17
13. Сақтандыру жағдайының басталуын және шығындар мөлшерін растайтын құжаттардың тізбесі	18
14. Сақтандыру төлемдерін жүзеге асыру тәртібі мен шарттары. Сақтанушыны немесе сақтандырылушыны сақтандыру төлемін жүзеге асыру үшін қажетті жетіспейтін құжаттар туралы хабардар ету мерзімі	19
15. Сақтандыру төлемі немесе сақтандыру төлемінен бас тарту туралы шешім қабылдау мерзімі	20
16. Шарттың қолданылу кезеңінде сақтандыру тәуекелінің ұлғаю салдары	20
17. Қос сақтандыру	Ошибка! Закладка не определена.
18. Суброгация	21
19. Сақтандыру шартын тоқтату талаптары	21
20. Дауларды шешу тәртібі	23
21. Қосымша шарттар	Ошибка! Закладка не определена.

1. ЖАЛПЫ ЕРЕЖЕЛЕР

- 1.1. Осы «Қазақмыс» СК» АҚ (бұдан әрі – Сақтандырушы) «Қазақмыс» сақтандыру компаниясы» акционерлік қоғамының Басқа қаржы шығындарынан ерікті сақтандыру қағидаларында (бұдан әрі – Қағидалар) талаптарында қаржы-шаруашылық қызметпен айналысатын, құқық қабілетті заңды және әрекетке қабілетті жеке тұлғалармен осы Қағидаларда көзделген сақтандыру жағдайлары басталған кезде олардың мүліктік мүдделерін қорғау бойынша басқа қаржы шығындарынан сақтандыру шарттарын (бұдан әрі – Сақтандыру шарты) жасасады.
- 1.2. Сақтандырушы осы Қағидалар негізінде нақты Сақтанушыға немесе Сақтандырушылар сегментіне бағдарланған, Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасына қайшы келмейтіндей шамада тәуекелдердің әртүрлі жиынтығымен жеке сақтандыру шартына немесе осы Сақтандыру қағидалары негізінде жасалатын сақтандыру шарттарының жекелеген тобына сақтандыру шарттарын немесе ережелерден үзіндіні қалыптастыруға құқылы.
- 1.3. Сақтандыру шарттары деп осы Қағидалардың және Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасының негізінде қалыптастырылған және жеке шартқа немесе топқа жататын сақтандырудың елеулі және қосымша шарттары түсініледі
- 1.4. Сақтандырушы осы Қағидалардың негізінде жасалатын сақтандыру шарттарына немесе бағдарламаларына, бірыңғай сақтандыру шарттарының жекелеген топтарына маркетингтік атаулар беруге құқылы.
- 1.5. Сақтандыру шартын жасасу кезінде тараптар осы Қағидалардың жекелеген ережелерін өзгерте (алып тастай) алады және (немесе) Сақтандыру шартын Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасына қайшы келмейтін өзге ережелермен толықтыра алады.

2. НОРМАТИВТІК СІЛТЕМЕЛЕР

Осы Қағидалар:

- 1) «Сақтандыру қызметі туралы» Қазақстан Республикасының Заңына;
- 2) Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексіне сәйкес әзірленді.

БЕЛГІЛЕР МЕН ҚЫСҚАРТУЛАР

Сақтанушы	Сақтандырушымен Сақтандыру шартын жасасқан әрекетке қабілетті жеке немесе құқыққа қабілетті заңды тұлға.
Пайда алушы	Сақтандыру шартына сәйкес сақтандыру төлемін алушы болып табылатын тұлға.
Сақтандыру жағдайы	Сақтандыру шарты сақтандыру төлемін жүзеге асыруды көздейтін оқиға.
Сақтандыру мүддесі	сақтанушының (сақтандырылушының, пайда алушының) тәуекелдерді болғызбауға және сақтандыру жағдайының туындауына жол бермеуге мүліктік мүддесі;
Сақтандыру кезеңі	Сақтандыру шартында көрсетілген сақтандыру қорғанысының қолданылу мерзімі.
Сақтандыру сыйлықақысы	сақтандыру жағдайы басталған кезде Сақтанушыға (Пайда алушыға) сақтандыру төлемін жүргізу міндеттемелерін қабылдағаны үшін Сақтанушы Сақтандырушыға төлеуге міндетті ақша сомасы Сақтандыру шартында айқындалған мөлшерде.
Сақтандыру жарнасы	Сақтандыру сыйлықақысын бөліп төлеу кезінде Сақтандыру сыйлықақысының бір бөлігі.
Сақтандыру төлемі	сақтандыру жағдайы басталған кезде Сақтандырушы Сақтанушыға (Пайда алушыға) сақтандыру сомасы шегінде төлейтін ақша сомасы.
Сақтандыру сомасы (Сақтандырушының	сақтандыру объектісі сақтандырылған және сақтандыру жағдайы басталған кезде Сақтандырушының жауап-

жауапкершілік лимиті)	кершілігінің шекті көлемін білдіретін ақша сомасы.
Сақтандыру тарифі	сақтандыру сыйлықақысы мөлшерінің пайыздық немесе ақшалай көрінісі.
Франшиза	<p>Сақтандыру шартының талаптарында көзделген Сақтандырушыны белгілі бір мөлшерден аспайтын залалдарды өтеуден босату. Франшиза (шартты, шартсыз) тараптардың келісімімен айқындалады.</p> <p>Шартты (шегерілмейтін) франшиза – Сақтандырушы франшизаның белгіленген сомасынан аспайтын залал үшін жауапкершіліктен босатылады және егер оның мөлшері франшиза сомасынан артық болса, залалды толық өтеуге тиіс.</p> <p>Шартсыз (шегерілетін) франшиза – Сақтандырушының жауапкершілігі франшиза сомасы шегеріле отырып, залалдың мөлшерімен айқындалады.</p> <p>Сондай-ақ, сақтандыру шартында уақытша шегерім белгіленуі мүмкін, оның барысында Сақтандырушы залалды өтемейді.</p>
Сақтандыру аумағы	Сақтандыру шарты қолданылатын аумақ тараптардың келісімі бойынша белгіленеді.
Тәуелсіз сарапшы	сараптама жүргізу үшін тартылатын және өз қызметін мемлекеттік лицензия негізінде жүзеге асыратын арнайы білімі бар жеке немесе заңды тұлға.
Сақтандыру шарты	Сақтанушы мен Сақтандырушы арасындағы келісім, оған байланысты Сақтанушы сақтандыру сыйлықақысын төлеуге міндеттенеді, ал Сақтандырушы сақтандыру жағдайы басталған кезде Сақтанушыға Сақтандыру шартында айқындалған сома (сақтандыру сомасы) шегінде сақтандыру төлемдерін жүзеге асыруға міндеттенеді.
Сақтандыруға өтініш (Өтініш-Сауалнама)	Сақтанушының сақтандыру объектісін және сақтандыру тәуекелінің сипатын сипаттай отырып жазбаша ресімделген өтініші.
Қаржы-шаруашылық қызметі	меншік нысанына және негізгі қызметтің мақсатына қарамастан, жеке және заңды тұлғалардың тауар ретінде әрекет ететін өнімді өндірумен (дайындаумен), сатумен, қызметтер көрсетумен, жұмыстарды орындаумен, материалдық және материалдық емес игіліктер алмасумен байланысты бастамашылық қызметі (оның ішінде кәсіпкерлік).
Контрагент	құқыққа қабілетті заңды немесе әрекетке қабілетті жеке тұлға, мәміленің қарсы тарапы.
Келісімшарт	Сақтанушы мен Контрагент арасында жасалған жазбаша келісім, оның шарттары Тараптардың құқықтары мен міндеттерін реттейді.
Сақтандыру тәуекелі	сақтандыру жүргізілетін болжамды оқиға және сақтандыру объектісіне келтірілген ықтимал зиян.
Өндірістік қызметтегі үзіліс	Сақтанушының өндірістік және (немесе) коммерциялық қызметін тоқтату.
Ұңғыманы бақылауды жоғалту	Сақтанушы сақтандырылған ұңғымаларға бақылауды қалпына келтіруге, ұңғымаларды немесе олардың кез келген учаскесін қайта бұрғылауға және қалпына келтіруге, сынықтарды жоюға, бөлшектеуге, бұзуға, бұзылған (бүлінген) мүлікті нығайтуға байланысты туындауы мүмкін күтпеген шығыстардың тәуекелі.

Жұмысты жоғалту	Сақтанушының (жеке тұлғаның) өміріндегі оны Халықты жұмыспен қамту орталығында жұмыссыз ретінде тіркеу және есепке қою арқылы көрінетін болжамды оқиға.
Факторинг	клиенттің айналым капиталын несиелеумен үйлесетін сауда-комиссиялық операциялардың бір түрі клиенттің дебиторлық берешегін жинауды, несие беруді және несиелік және валюталық тәуекелдерден кепілдікті қамтиды.
Қаржылық инвестициялар	ұйым кіріс алу (мысалы, сыйақылар, роялти, дивидендтер және жалдау ақысы), инвестицияланған капиталды өсіру немесе басқа да пайда алу мақсатында иелік ететін активтер (мысалы, коммерциялық қатынастар нәтижесінде). Мұндай активтерге акциялар, облигациялар, басқа да бағалы қағаздар (мысалы, депозиттік сертификаттар, қазынашылық міндеттемелер және т.б.), корпоративтік құқықтар, сондай-ақ пайдалануда жоқ жылжымайтын мүлікке инвестициялар жатады.
Нақты инвестициялар	материалдық өндіріске, материалдық және материалдық қызмет түрлеріне ұзақ мерзімді инвестициялар, олардың пропорциялары көбінесе жинақтау тиімділігін анықтайтын салалық, репродуктивті және технологиялық құрылымдармен сипатталады.

3. САҚТАНДЫРУ ОБЪЕКТІСІ

- 3.1. Сақтандыру объектісі жұмысынан айырылу, табысынан айырылу, қолайсыз табиғи құбылыстар, рейстің кідіруі, өндірістік қызметтегі үзіліс, инвестициялардың жоғалуы, ұңғыманы бақылауды жоғалту, келісімшарт бойынша контрагенттің өз міндеттемелерін бұзуы салдарынан үздіксіз, күтпеген шығыстар, нарықтық құнын жоғалту және қаржы-шаруашылық қызметті жүзеге асыру нәтижесінде Сақтанушының (Сақтандырылушының) залалдарының туындау тәуекеліне байланысты Сақтанушының мүліктік мүдделері, оның ішінде күтілетін кірісті алмау тәуекелі болып табылады.
- 3.2. Сақтанушы біржолғы мәміле (келісімшарт, шарт, жоба және т.б.) бойынша да, белгілі бір уақыт аралығында қаржы-шаруашылық қызметтен болған залалдар тәуекелі бойынша да залалдар тәуекелін сақтандыруға құқылы.
- 3.3. Сақтандыру шарты бойынша тек Сақтанушының өзінің тәуекелі және оның пайдасына ғана сақтандырылуы мүмкін.

4. САҚТАНДЫРУ СОМАЛАРЫН АЙҚЫНДАУ ТӘРТІБІ. ФРАНШИЗА

- 4.1. Сақтандыру сомасы – шегінде Сақтандырушы сақтандыру төлемін жүргізуге міндеттенетін және сақтандыру жағдайы басталған кезде Сақтандырушы жауапкершілігінің шекті көлемін білдіретін ақша сомасы.
- 4.2. Сақтандыру сомасы тараптардың келісімімен белгіленеді.
- 4.3. Сақтандыру шартымен белгіленуі мүмкін:
 - 1) жауапкершіліктің жиынтық шекті көлемі, - бұл жағдайда барлық сақтандыру жағдайлары бойынша Сақтандыру шартының бүкіл қолданылу кезеңіндегі барлық сақтандыру төлемдерінің сомасы осы көлемнен аспауы тиіс;
 - 2) әрбір сақтандыру жағдайы бойынша жауапкершіліктің шекті көлемі;
 - 3) Сақтандыру шартының қолданылу кезеңінде бір немесе бірнеше сақтандыру жағдайлары бойынша жауапкершіліктің шекті көлемі;
 - 4) бір немесе барлық сақтандыру жағдайлары бойынша әрбір сақтандыру тәуекелі бойынша жауапкершіліктің шекті көлемі.
- 4.4. Сақтандыру төлемі сақтандыру сомасынан аз мөлшерде жүзеге асырылған жағдайда Сақтандыру шарты сақтандыру мерзімі аяқталғанға дейін қолданылуын жалғастырады. Бұл ретте Сақтандыру шартында белгіленген бастапқы сақтандыру сомасы төлем жүзеге

асырылған күннен бастап жүзеге асырылған сақтандыру төлемінің сомасына азайтылады.

4.5. Егер сақтандыру бағдарламасында өзгеше көзделмесе, сақтандыру шарты шартсыз франшизамен жасалады.

4.6. Франшиза мөлшері тараптардың келісімі бойынша белгіленеді және әрбір Сақтандыру шарты үшін жеке келісіледі.

5. САҚТАНДЫРУ СЫЙЛЫҚАҚЫСЫ, ОНЫ ТӨЛЕУ ТӘРТІБІ

5.1. Сақтандыру сыйлықақысы Сақтандыру шартында белгіленеді және Сақтанушы Сақтандырушыға сақтандыру жағдайы басталған кезде Сақтандыру шартында айқындалған сақтандыру сомасы шегінде сақтандыру төлемін жүргізу міндеттемесін қабылдағаны үшін төлеуге міндетті ақша сомасын білдіреді.

5.2. Сақтандыру шарты бойынша төленуге тиісті сақтандыру сыйлықақысының мөлшері сақтандыру объектісі мен сақтандыру тәуекелінің сипаты ескеріле отырып, сақтандыру сомасының біреуінен алынатын сақтандыру сыйлықақысының ставкасын айқындайтын сақтандыру бағдарламасында көзделген сақтандыру тарифтеріне сәйкес есептеледі.

5.3. Сақтандыру сыйлықақысын Сақтанушы толық немесе мерзімді сақтандыру жарналары түрінде бөліп төлеуге тиіс.

6. САҚТАНДЫРУ ЖАҒДАЙЛАРЫНЫҢ ТІЗБЕСІ

6.1. Сақтандыру жағдайы деп Сақтандыру шартында көзделген оқиға танылады, оның басталуымен Сақтандырушының Сақтанушыға сақтандыру төлемін жүргізу міндеті туындайды.

6.2. Осы Қағидалар бойынша сақтандыру жағдайлары деп нәтижесінде Сақтанушы залал шеккен оқиғалар танылады:

6.2.1. **Контрагенттің тауарларды, жұмыстарды, көрсетілетін қызметтерді сатып алу-сату шарттары бойынша өз міндеттемелерін орындамауы не тиісінше орындамауы салдарынан:**

1) Контрагенттің және оның қызметкерлерінің кінәсіз, табиғи зілзаланың, өрттің, жарылыстың, аварияның және өзге де форс-мажорлық мән-жайлардың салдарынан Контрагентте өндірісті (өзге қызметті) тоқтату және түсімнің болмауы (едәуір азаюы);

2) сот шешімі бойынша және қолданыстағы заңнаманың талаптарына сәйкес Контрагенттің банкроттығы;

3) соттың шешімі бойынша және қолданыстағы заңнаманың талаптарына сәйкес Контрагент болып табылатын заңды тұлғаның таратылуы;

4) соттың шешімі бойынша және қолданыстағы заңнаманың талаптарына сәйкес Контрагент болып табылатын азамат қайтыс болған, қайтыс болды деп жарияланған не хабаршарсыз кетті деп танылуы;

5) Контрагент болып табылатын азаматтың әрекет қабілеттілігін шектеу не сот шешімі бойынша және қолданыстағы заңнаманың талаптарына сәйкес оны әрекетке қабілетсіз деп тануы;

6) осы Қағидалардың 8-тарауында көзделген жағдайларды қоспағанда, контрагенттің Сақтандыру шартында көрсетілген басқа себептер бойынша дәрменсіздігі.

6.2.2. **Контрагенттің әртүрлі банк операцияларының (қарыз, факторинг, салым, аударым және т.б.) шарттары бойынша өз міндеттемелерін орындамауынан не тиісінше орындамауынан туындаған:**

1) Контрагенттің және оның қызметкерлерінің кінәсіз, табиғи зілзаланың, өрттің, жарылыстың, аварияның және өзге де форс-мажорлық мән-жайлардың салдарынан Контрагентте өндірісті (өзге қызметті) тоқтату және түсімнің болмауы (едәуір азаюы);

2) сот шешімі бойынша және қолданыстағы заңнама талаптарына сәйкес контрагенттің банкроттығы;

3) соттың шешімі бойынша және қолданыстағы заңнаманың талаптарына сәйкес Контрагент болып табылатын заңды тұлғаның таратылуы;

- 4) соттың шешімі бойынша және қолданыстағы заңнаманың талаптарына сәйкес Контрагент болып табылатын азамат қайтыс болған, қайтыс болды деп жарияланған не хабар-ошарсыз кетті деп танылу;
 - 5) Контрагент болып табылатын азаматтың әрекет қабілеттілігін шектеу не сот шешімі бойынша және қолданыстағы заңнаманың талаптарына сәйкес оны әрекетке қабілетсіз деп тану;
 - 6) тұрақты табыс көзін жоғалту;
 - 7) кепілзаттық қамтамасыз етуді жоғалту;
 - 8) осы Қағидалардың 8-бабында көзделген жағдайларды қоспағанда, Контрагенттің сақтандыру шартында көрсетілген басқа себептер бойынша дәрменсіздігі.
- 6.2.3. күтпеген, абайсызда, кездейсоқ және Сақтанушының еркіне тәуелді емес оқиғалардың нәтижесінде қаржылық инвестициялардың жоғалуынан немесе құнсыздануынан туындаған, атап айтқанда:
- 1) нарықтық конъюнктураның күтпеген, қолайсыз өзгеруіне және бағалы қағаздар кірістілігінің, өтімділігінің төмендеуіне себеп болған кәсіпкерлік қызметтің басқа да жағдайларына байланысты бағалы қағаздар эмитентінің қаржы-экономикалық жағдайының, төлем қабілеттілігінің нашарлауы.
- 6.2.4. күтпеген, абайсызда, кездейсоқ және Сақтанушының еркіне тәуелді емес оқиғалар нәтижесінде нақты инвестициялардың жоғалуынан немесе құнсыздануынан туындаған, атап айтқанда:
- 1) инвестициялар объектісінің физикалық жоғалуы немесе зақымдануы;
 - 2) нарықтық конъюнктураның болжанбаған, қолайсыз өзгерістері, заңнамада белгіленген қалыптасу тәртібі, өнімді өндіру және өткізу шығындарының құрамы, қызмет көрсету, сондай-ақ салық салу объектілері мен мөлшерлері.
- 6.2.5. оның жұмыспен қамтылмауының (жұмысынан айырылуының) салдарынан туындаған, өзіне тәуелсіз мән-жайлар бойынша болған мынадай оқиғалардың, атап айтқанда:
- 1) жұмыс берушінің таратылуы;
 - 2) жұмыс берушінің штатын қысқарту;
 - 3) жұмыс берушінің экономикалық жай-күйінің нашарлауына әкеп соққан өндіріс, орындалатын жұмыстар мен көрсетілетін қызметтер көлемінің төмендеуі;
 - 4) Сақтандырылушының осы жұмысты жалғастыруға кедергі келтіретін және оны жалғастыру мүмкіндігін болғызбайтын денсаулық жағдайының салдарынан атқаратын лауазымына немесе орындайтын жұмысына сәйкес келмеуі;
 - 5) қызметкердің жүктілігі және босануы бойынша демалыста болған жағдайларды қоспағанда, уақытша еңбекке жарамсыздығына байланысты қызметкердің қатарынан екі айдан астам жұмыста болмауы;
 - 6) заңды тұлға құрылтайшысының, мүлкінің меншік иесінің не заңды тұлға құрылтайшысы, меншік иесі уәкілеттік берген тұлғаның (органның) немесе заңды тұлғаның уәкілетті органының шешімі бойынша атқарушы орган басшысының, заңды тұлғаның алқалы атқарушы органы мүшелерінің өкілеттіктері немесе заңды тұлғаның атқарушы органының жекелеген мүшесінің өкілеттіктері, сондай-ақ «Акционерлік қоғамдар туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес ішкі аудит қызметі жұмыскерлерінің және корпоративтік хатшының өкілеттіктері мерзімінен бұрын тоқтатылуы;
 - 7) жұмыс беруші – жеке тұлға қайтыс болған жағдайда, сондай-ақ сот жұмыс беруші – жеке тұлғаны қайтыс болды деп жариялаған немесе хабар-ошарсыз кетті деп таныған жағдайда;
 - 8) сот жұмыскерді әрекетке қабілетсіз немесе әрекет қабілеті шектеулі деп таныған, соның салдарынан жұмыскердің еңбек қатынастарын жалғастыруға мүмкіндігі болмаған жағдайда;
 - 9) бұрын Сақтандырылушы лауазымын атқарған өзге қызметкер жұмысқа қайта алынған жағдайда;

- 10) жұмыскер еңбек (қызметтік) міндеттерін атқарған кезде өндірістік жарақат алған, кәсіптік ауруға шалдыққан немесе денсаулығына өзге де зақым келген кезде денсаулық жағдайы бойынша еңбек шартының тоқтатылуы;
- 11) жұмыскер жұмыс берушімен бірге басқа жерге ауысудан бас тартқан кезде еңбек шартының тоқтатылуы.

6.2.6. нәтижесінде өндірістік қызметтегі үзіліс салдарынан туындаған:

- 1) табиғи апаттар;
- 2) өрт, найзағайдың түсуі, жарылыс;
- 3) отын-газ құбырларының, электр-, бу-, сумен жабдықтау жүйелерінің, технологиялық жабдықтардың авариялары;
- 4) ұшу аппараттарының немесе олардың сынықтарының (бөліктерінің) және (немесе) олардың жүктерінің құлауы; д) үшінші тұлғалардың құқыққа қарсы әрекеттері;
- 5) өнім берушілердің материалдық, отын-энергетикалық және басқа да ресурстарды бермеуі (жеткіліксіз беруі), олардың кінәсінен болмаған дүлей зілзалалардың, өрттің, жарылыстың, аварияның салдарынан жұмыстарды орындамауы, орындаушылардың қызметтер көрсетпеуі;
- 6) инновацияларды енгізу кезінде конструктивтік материалды таңдаудағы кездейсоқ олқылықтар, конструкциялық, технологиялық сипаттағы кемшіліктер;
- 7) сынақтар кезінде анықталмаған, қолданылатын инновациялардағы жасырын ақаулар;
- 8) жаңа техниканы, технологияны пайдалана отырып жұмыс істеу кезінде білікті персоналдың кездейсоқ қателіктері, олқылықтары.

Өндірістегі үзілістен болатын шығын мыналардан құралады (Сақтандыру шартында тізбе жиынтықта не жеке таңдалуы мүмкін):

- 1) өндірістегі үзіліс кезеңінде Сақтанушының шаруашылық қызметін жалғастыру жөніндегі ағымдағы шығыстары;
- 2) өндірісте үзілістің басталуы нәтижесінде оның шаруашылық қызметінен түскен пайданан айырылу жағдайларында жүргізіледі.

Сақтанушының шаруашылық қызметті жалғастыру жөніндегі ағымдағы шығыстары-бүлінген немесе жойылған мүлікті қалпына келтіргеннен кейін қысқа мерзімде өндірістегі үзіліске әкеп соққан залал келтірілгенге дейін тікелей болған көлемде үзілген шаруашылық қызметті қалпына келтіру үшін сақтанушы өндірістегі үзіліс кезеңінде сөзсіз мойнына алатын шығыстар. Мұндай шығындарға мыналар кіруі мүмкін:

- 1) сақтанушының жұмысшылары мен қызметшілері жалақысының сатылған өнімнің, тауарлардың немесе көрсетілетін қызметтердің көлеміне байланысты емес бөлігі;
- 2) әлеуметтік сақтандыру органдарына аударылатын төлемдер, сақтанушының өндірістік және коммерциялық қызметінің нәтижелеріне қарамастан төленетін оларға ұқсас басқа да төлемдер;
- 3) егер жалға алу төлемдерін жалға алынған мүліктің жойылу (жойылу), бүліну, жоғалу фактісіне қарамастан сақтанушы төлеуге тиіс болса, сақтанушы өзінің шаруашылық қызметі үшін жалға алатын үй-жайларды, жабдықтарды және өзге де мүлікті жалға алғаны үшін төлемақы;
- 4) сақтанушының шаруашылық қызметінің нәтижелеріне қарамастан төленетін салықтар мен алымдар;
- 5) бүлінбеген негізгі қорларға немесе олардың бүлінбеген қалған бөліктеріне белгіленген нормалар бойынша амортизациялық аударымдар;
- 6) кредиттер немесе өзге де тартылған қаражат бойынша пайыздарға, егер бұл қаражат сақтанушының материалдық залал нәтижесінде үзілген шаруашылық қызметіне инвестициялар үшін пайдаланылса, қолданылмайды.

Сақтандыру шартында шығыстардың тізбесі жиынтығында не кез келген біріктірілімде таңдалуы, сондай-ақ шығыстардың қосымша түрлерімен қосылуы мүмкін.

Сақтанушының шаруашылық қызметінен түскен пайданың жоғалуы, егер оның шаруашылық қызметі материалдық залалдың келуімен үзілмеген болса, өндірістегі үзіліс кезеңі ішінде ол алатын пайдаға ғана қолданылады:

- 1) өндірістік және ауыл шаруашылығы кәсіпорындары үшін – өнімді шығару және іске асыру есебінен;
 - 2) қызмет көрсету саласының кәсіпорындары мен ұйымдары үшін – қызмет көрсету есебінен;
 - 3) сауда және жабдықтау кәсіпорындары үшін – тауарларды сатудан.
- 3.1) кәсіпкерлік қызметтен түсетін сату көлемінің, қосымша шығыстардың және өзге де шығындардың төмендеу тәуекелі, атап айтқанда:
- a) кәсіпкердің тауарларды, орындалған жұмыстарды, көрсетілген қызметтерді сату көлемінің төмендеуі;
 - 1) нарықта ұсыныстың сұраныстан асып кетуіне және Сақтанушы-кәсіпкердің сатылуының төмендеуіне себепші болған, бағаның осындай деңгейі кезінде ең жақсы тұтынушылық қасиеттері бар осындай сату заттарын сатушылардың немесе ұқсас жаңа тауарлары бар бәсекелестердің пайда болуы;
 - 2) материалдық, отын-энергетикалық ресурстарға, көлік қызметтеріне бағалардың инфляциялық өсуіне, кредиттердің қымбаттауына және немесе халықтың нақты кірістерінің төмендеуіне байланысты айналым қаражатының жетіспеуіне байланысты кәсіпкер өндірген (орындаған) тауарларды, жұмыстарды, көрсетілетін қызметтерді тұтынушылардың төлемге қабілетті сұранысының азаюы;
 - b) тауарларды, жұмыстарды, көрсетілетін қызметтерді өндіру шығасыларының ұлғаюына әкеп соққан, өнім берушілердің құрамы мен қашықтығының немесе шикізаттың, материалдардың, отын-энергетикалық және басқа да ресурстардың құнының не кәсіпкерлік қызметтің табиғи-климаттық жағдайларының болжанбаған өзгеруі;
 - c) кәсіпкердің басқа тұлғаларға берілген кепілгерліктер және (немесе) кепілдіктер бойынша міндеттемелерді орындамаудан, валюталық шоттар мен шетел валютасымен операциялар бойынша бағамдық айырманың өзгеруінен, үшінші тұлғалардың құқыққа қарсы әрекеттерінен залалдары салдары болып табылатын ықтимал қолайсыз оқиғалар.
- 6.2.7. ұңғыманы бақылауды жоғалту нәтижесінде пайда болған:
- 1) бақылаудан шыққан сақтандырылған ұңғыманы бақылауды қалпына келтіруге немесе қалпына келтіруге байланысты, бірақ тек ұңғыма қайтадан бақылауға алынғанға дейін жұмсалған шығындар мен шығындар ғана;
 - 2) құрлық немесе теңіз түбінің үстінен ағып жатқан сақтандырылған ұңғыманың өртін, сақтандырылған ұңғыманың бақылаудан шығуы нәтижесінде пайда болған басқа да ұңғымалардың өртін сөндіру немесе сөндіруге әрекет жасау кезінде,
 - 3) бақылаудан шығу немесе сақтандырылған ұңғыманың жануы қатерін төндіретін өзге де өртті сөндіру кезінде;
 - 4) сақтандырылған ұңғымаларды немесе олардың кез келген учаскесін қайта бұрғылауға немесе қалпына келтіруге, егер ұңғыманың бақылаудан шығуы немесе бұрғылау, жөндеу жабдығының немесе бұрғылау платформаларының жер бетінің немесе теңіз түбінің үстіндегі жарылыспен, найзағайдың соғуымен, жер үсті, су немесе әуе көлік құралдарымен соқтығысуымен, илиураганмен, бұрғы ұңғымасының, дерриктің немесе кранның құлауымен, бұрғылау қондырғыларының, дерриктердің немесе дінгектердің шөгуімен немесе ұңғымаға тартылуымен, жер сілкінісімен, жанартаулық, зәкірлермен, зәкірлік шынжырлармен, бұйылармен немесе балық аулау құралдарымен соқтығысу.
- Ұңғыма геологиялық себептер бойынша ұңғыманың сағасынан жер бетіне, теңіз түбіне немесе басқа су қоймаларының түбіне шығатын және тез жете алмайтын бұрғылау ерітіндісінің, мұнайдың, газдың немесе судың ағымы кенеттен және күтпеген жерден пайда болған:

- 1) кәсіпшіліктегі превенторларды немесе шығарындылардың алдын алуға арналған өзге де жабдықтарды пайдалану арқылы тоқтатылған;
 - 2) бұрғылау ерітіндісінің параметрлерін өзгерту арқылы немесе тампондау құралдары арқылы тоқтатылған;
 - 3) тиісті пайдалы қазбаларды өндіру үшін кәсіпшілік және айналасындағыларға қауіп төндірмей пайдаланылған жағдайда ғана бақылаудан шыққан болып саналады. Ұңғыманы бақылау мемлекеттік тау-кен техникалық қадағалау органдары немесе өзге де уәкілетті органдар бұл туралы тиісті хабарлаған кезден бастап қалпына келтірілді деп есептеледі. Бұл ретте:
 - 4) бақылаудан шыққан ағын тоқтатылады, тоқтатылды не аман-есен тоқтатылуы мүмкін, немесе
 - 5) бұрғылау ұңғымаларында орын алған, бақылауды жоғалту нәтижесінде тоқтатылған бұрғылау, тереңдету, қызмет көрсету, қайта өңдеу, аяқтау, жөндеу немесе осыған ұқсас операциялар қайта жаңғыртылған немесе қайта жаңғыртылуы мүмкін немесе
 - 6) бұрғылау ұңғымалары өндірістің бұрынғы жай-күйіне қайтарылуы, жабылуы не ұңғыманы бақылауды жоғалтқанға дейін болған кез келген ұқсас жай-күйге қайтарылуы немесе бақылаудан шыққан ағын қауіпсіз бағытталуы немесе өндірістік процеске қауіпсіз жіберілуі мүмкін.
- 6.2.8. мына төмендегі салдарлардан екі сағаттан астам мерзімге рейстің кешіктірілуіне байланысты:
- 1) қолайсыз ауа райы жағдайлары;
 - 2) мемлекеттік органдардың (көші-қон қызметінің, терроризмге қарсы күрес жөніндегі ведомствоның, кеден қызметінің, шекаралық бақылаудың және т. б.) талаптары;
 - 3) көлік құралдарының механикалық немесе техникалық зақымдануы;
 - 4) тасымалдаушының кінәсінен басқа да мән-жайлар.
- 6.3. Сақтандыру тәуекелдерінің нақты тізбесі әрбір Сақтандыру шарты бойынша тараптардың келісімі бойынша айқындалады.
- 6.4. Сақтанушы мен Сақтандырушы арасындағы келісім бойынша Сақтандыру қағидалары негізінде Сақтандыру шартын жасасу кезінде айқындалатын тәуекелдердің өзге тізбесін көздейтін Сақтандыру шарттары жасалуы мүмкін.
- 6.5. Зиянның пайда болу себептері қасақана сипатта болмауы тиіс.
- 6.6. Сақтандыру жағдайы ретінде қаралатын оқиға төменде санамаланған барлық белгілерге ие болуы тиіс:
- 1) оқиғаның басталу ықтималдығы мен кездейсоқтығы;
 - 2) оқиғаның басталуының нақты уақытына немесе орнына, сондай-ақ оқиғаның басталуы нәтижесіндегі залалдар мөлшеріне қатысты болжанбауы;
 - 3) оқиға сақтандыру шартының қолданылуы шегінде сөзсіз және объективті түрде болуға тиіс деген қауіптің болмауы, ол туралы Тараптар немесе ең болмағанда Сақтанушы көрінеу білген немесе алдын ала хабардар болған;
 - 4) оқиғаның басталуы Сақтанушының (Сақтандырылушының, Пайда алушының) мүліктік мүддесі үшін теріс, тиімсіз экономикалық салдарларға ие болса;
 - 5) оқиғаның басталуы Сақтанушының (Сақтандырылушының, Пайда алушының) ерік білдіруімен және (немесе) пиғылымен байланысты емес және пайда алу және (немесе) ұтыс алу (алыпсатарлық тәуекел) мақсатын көздемейді).
- 6.7. Егер Сақтанушы қаржы-шаруашылық қызметті жүзеге асыру нәтижесінде шығынға ұшыраса және Контрагенттен немесе кінәлі тараптан осы залалдарға өтемақы алмаса, сақтандыру жағдайы басталған болып есептеледі.
- 7. САҚТАНДЫРУ ЖАҒДАЙЛАРЫНАН АЛЫП ТАСТАУ ЖӘНЕ САҚТАНДЫРУДЫ ШЕКТЕУ**
- 7.1. Сақтандырушыны Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексінде көрсетілген сақтандыру төлемін жүзеге асырудан босатудың жалпы негіздерінен басқа, Сақтандырушы жауап бермейді және егер сақтандыру жағдайы:

- 1) қажетті қорғаныс және аса қажеттілік жағдайында жасалған әрекеттерді қоспағанда, Сақтанушының сақтандыру жағдайының туындауына бағытталған не оның басталуына ықпал ететін қасақана іс-әрекеттері;
- 2) Сақтанушының Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерінде белгіленген тәртіппен сақтандыру жағдайымен себептік байланыста болатын қасақана қылмыстық немесе әкімшілік құқық бұзушылықтар деп танылған іс-әрекеттері;
- 3) ядролық жарылыстың, радиацияның немесе радиоактивті уланудың әсері;
- 4) Сақтанушы өзіне осы Қағидалармен және Сақтандыру шартымен жүктелген міндеттерді орындамауы;
- 5) Сақтанушының сақтандыру тәуекелінің дәрежесін арттыратын жағдайларды Сақтандырушымен келісілген мерзімде жоймауы;
- 6) саяси тәуекелдер:

Әскери әрекет қаупі - революция, соғыс, азаматтық соғыс, агрессия, сыртқы жаулардың әскери әрекеттері (соғыс жарияланғанына немесе жарияланбағанына қарамастан), саяси толқулар, террористік актілер, бүлік, соғыс жағдайы, билікті басып алу әрекеті, әскери төңкеріс немесе басқа да заңсыз жолмен билікті басып алған адамдар мен органдардың әрекеттері.

Контрагенттің лицензиясын қайтарып алу қаупі - заңнамадағы өзгерістерге байланысты мемлекеттік органдардың Контрагенттен лицензияны қайтарып алуы.

Эмбарго тәуекелі – мемлекеттің өз еліне тауарларды, қызметтерді, валюталық немесе өзге де құндылықтарды әкелуге немесе басқа елге әкетуге тыйым салуы. Бір мемлекеттің ұжымдық (БҰҰ Жарғысына сәйкес) шарасы немесе акциясы болуы мүмкін. Бірінші жағдайда, ол халықаралық қауіпсіздікке қауіп төндіретін елге қолданылады. Екінші жағдайда, мемлекеттік билік экономикалық немесе саяси себептермен өз елінде белгілі бір тауарларды, валюталық құндылықтарды әкелуге және әкетуге, өз кемелерінің порттарынан шығуға, шетелдік кемелердің белгіленген порттарға кіруіне және кіруіне тыйым салуы мүмкін немесе оларды аумақтық суларда кешіктіруі мүмкін (басқа мемлекеттің заңсыз әрекеттеріне жауап ретінде).

Келісімшартты біржақты бұзу тәуекелі – Контрагенттің Келісімшартты өз бетінше бұзуынан туындаған шығындарды тек саяси себептер бойынша анықтайды.

Заңнаманың өзгеруі – Сақтанушының заңнаманың, оның ішінде салық заңнамасының өзгеруіне байланысты шеккен жоғалтылған пайдасын қоса алғанда, шығындар.

Активтерді тәркілеу – мүлікті иелену құқығынан айыру және мемлекет меншігіне алу. Бұл сондай-ақ мемлекеттік биліктің кемсітушілік шараларын қамтиды, олар Сақтанушы компаниясының қызметін түпкілікті тоқтатуға себеп болады немесе оның мақсаты Сақтанушыны өзінің меншігінен, бақылауынан және өндірілген кәсіпкерлік қызметтен пайда алу құқығынан айыру болып табылады. Бұл тәуекелдер Сақтанушыға тиесілі негізгі құралдарды ғана емес, сонымен қатар ағымдағы активтерді, шикізат қорларын, тауарларды және т.б. қамтиды.

Мемлекеттік органдардың өкімі бойынша мүлікті алып қою, тәркілеу, реквизициялау, тыйым салу немесе жою.

- 7) террористік актілер және саяси себептермен үшінші тұлғалардың заңсыз әрекеттері;
 - 8) Сақтанушы өзіне осы Қағидалармен және Сақтандыру шартымен жүктелген міндеттерді орындамауы;
 - 9) Сақтандырушымен келісілген мерзім ішінде Сақтанушы сақтандыру тәуекелінің дәрежесін арттыратын мән-жайларды жоймауы салдарынан сақтандыру төлемін жүзеге асырудан бас тартса, сақтандыру төлемін жүзеге асырудан толық немесе ішінара бас тартуға құқылы.
- 7.2. Сақтандырушының Шарт бойынша сақтандыру төлемін жүзеге асырудан бас тартуы үшін мыналар да негіз болуы мүмкін:
- 1) Шарт күшіне енбеген кезеңде сақтандыру жағдайының басталуы;

- 2) Сақтанушының Сақтандырушыға сақтандыру жағдайының басталу мән-жайларын тергеп-тексеруде және оған келтірілген залалдың мөлшерін белгілеуде кедергі келтіруі;
 - 3) Сақтандырушыны хабардар етпеу немесе уақтылы хабардар етпеу Сақтанушының еркіне байланысты емес себептерге байланысты болған және осы фактіні растайтын тиісті құжаттар ұсынылған жағдайларды қоспағанда, сақтандыру жағдайының басталғаны туралы хабардар етпеу немесе уақтылы хабардар етпеу;
 - 4) Сақтанушының сақтандыру сыйлықақысын немесе оның кезекті бөлігін Шартта айқындалған мерзімде енгізбеуі;
 - 5) Сақтанушының залал келтіруге кінәлі тұлғадан шығынның тиісті өтемін алуы;
 - 6) Сақтанушының сақтандыру жағдайының басталуына жауапты тұлғаға өзінің талап қою құқығынан бас тартуы, сондай-ақ Сақтандырушыға талап қою құқығының өтуі үшін қажетті құжаттарды беруден бас тартуы негіз болып табылады. Егер сақтандыру өтемі төленген болса, Сақтандырушы оның толық немесе ішінара қайтарылуын талап етуге құқылы;
 - 7) Сақтанушы мен Контрагент арасында жалған немесе жасанды мәміле жасасу;
 - 8) Контрагенттің әдейі немесе жалған банкроттығы;
 - 9) Сақтанушыда эмитенттердің бағалы қағаздарына инвестициялардан, сенімділігі, төлем қабілеттілігі, қызмет бағыттарының перспективалылығы талданбаған және Үстірт, білікті емес бағаланған шығындар туындаған жағдайларда;
 - 10) бағалы қағаздар эмитентінің әдейі немесе жалған банкроттығы;
 - 11) эмитент персоналының құқыққа қарсы әрекеттері, бағалы қағаздармен операциялары;
 - 12) егер олардың туындауының тікелей немесе жанама себебі Сақтанушы (оның қызметкерлері) болып табылса, атап айтқанда технологиялық процестің, машиналарды, жабдықтарды, бақылау-өлшеу аспаптарын, реттеуші құралдарды техникалық пайдалану қағидаларының, нұсқаулықтардың бұзылуы, біліктілігі жұмыс күрделілігіне сәйкес келмейтін жұмыскерлерге жұмыс орындарын беру немесе персоналдың алкогольден, есірткіден, уытқұмарлықтан масаң күйде жұмысқа жіберілу және т.б. бұзылуы өндірісті тоқтатуға әкеп соғады;
 - 13) егер Сақтанушыда келісімшарт бойынша шығындардың туындау себептері Сақтандыру шартында көзделмесе, олардың туындауы;
 - 14) Сақтанушы мен Контрагент арасындағы келісімшарт талаптарының осы келісімшарт жасалған күнгі Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасының нормаларына сәйкес келмеуі;
 - 15) Контрагенттің (оның қызметкерлерінің) заңнама талаптарын орындамауы, оның ішінде қажетті лицензиялар мен рұқсаттарды алмауы және т.б.;
 - 16) Сақтанушының (оның қызметкерлерінің) Келісімшарт бойынша өз міндеттемелерін орындамауы;
 - 17) Тараптардың бірінің Келісімшарт талаптарын орындау үшін қажетті құжаттарды ұсынбауы немесе уақтылы ұсынбауы;
 - 18) Контрагенттің сот шешімімен/қаулысымен расталған келісімшарт бойынша өз міндеттемелерін қасақана орындамауы;
 - 19) Сақтанушының сақтандыру жағдайына қатысты сақтандыру төлемін жүзеге асыру үшін қажетті барлық құжаттарды ұсынбауы;
 - 20) сақтандыру жағдайы туралы құзыретті органдар қорытындысының болмауы, сондай-ақ сақтандыру жағдайы туындаған кезде құзыретті органдарға уақтылы жүгінбеу;
 - 21) Сақтанушының Сақтандырушыға сақтандыру объектісі, сақтандыру тәуекелі, сақтандыру жағдайы және оның салдары туралы көрінеу жалған мәліметтер хабарлауы;
 - 22) Сақтанушының сақтандыру жағдайынан болған залалдарды азайту жөнінде шараларды қасақана қолданбауы;
 - 23) сақтандыру жағдайларынан алып тастаудың нақты тізбесі тараптардың келісімі бойынша Сақтандыру шартында айқындалады.
- 7.3. Сақтандыру шартында өзгеше көзделмесе, Сақтандырушы:

- 1) сақтандыру жағдайымен және оны уәкілетті органдарда дәлелдеумен байланысты істерді жүргізуге арналған шығыстар (ксерокөшірмелерге, нотариалдық куәландыруға, сараптамаға, адвокаттың, өкілдің, аудармашының қызметтерін төлеуге арналған шығыстар және т.б.);
 - 2) Сақтанушыға моральдық зиян;
 - 3) үшінші тұлғаларға келтірілген зиян;
 - 4) Сақтанушының жіберіп алған пайдасы;
 - 5) сақтандыру жағдайының басталуы нәтижесінде Сақтанушыға салынған айыппұлдарды, өсімпұлдарды, тұрақсыздық айыбын және/немесе өзге де әкімшілік жазалар мен санкцияларды өтеу жөніндегі шығыстар;
 - 6) Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасында көзделген басқа да жағдайлар үшін сақтандыру төлемін жүргізбейді.
- 7.4. Сақтандыру шартында осы сақтандыру ережелеріне қарағанда сақтандыру жағдайларынан алып тастаудың және сақтандыруды шектеудің өзге тізбесі көзделуі мүмкін.
- 8. САҚТАНДЫРУ ШАРТЫНЫҢ ҚОЛДАНЫЛУ МЕРЗІМІ МЕН ОРНЫ**
- 8.1. Сақтандыру шарты Сақтанушы сақтандыру сыйлықақысын төлеген кезден бастап, ал егер Сақтандыру шартында өзгеше көзделмесе, оны бөліп төлеу кезінде – бірінші сақтандыру жарнасын төлеген кезде күшіне енеді және тараптар үшін міндетті болады.
 - 8.2. Сақтандыру шарты кез келген мерзімге жасалуы мүмкін. Шартты бір жылдан астам мерзімге жасасу кезінде сақтандыру шарты бойынша жалпы сақтандыру сыйлықақысы әрбір жыл үшін сақтандыру сыйлықақыларының сомасы ретінде белгіленеді. Бұл ретте бір жылдан аз мерзімге сақтандыру кезінде немесе толық емес жыл бар бір жылдан астам мерзімге сақтандыру жағдайында сақтандыру сыйлықақысы мынадай кесте бойынша есептеледі:

Мерзімі дейін	1 ай	2 ай	3 ай	4 ай	5 ай	6 ай	7 ай	8 ай	9 ай	10 ай	11 ай
жылдық сақтандыру сыйлықақысынан %	20%	30%	40%	50%	60%	70%	75%	80%	85%	90%	95%

8.3. Егер Сақтандыру шартында өзгеше көзделмесе, Сақтандыру шарты толық сақтандыру сомасы шегінде сақтандыру төлемі жүзеге асырылған кезден бастап өз қолданысын тоқтатады.

8.4. Егер Сақтандыру шартында өзгеше көзделмесе, сақтандыру қорғанысының қолданылу кезеңі Сақтандыру шартының қолданылу мерзімімен сәйкес келеді.

8.5. Осы Қағидаларға сәйкес Сақтандыру шартының қолданылу орны (сақтандыру аумағы) – Сақтандыру шартында көрсетілген аумаққа ғана қолданылады.

9. САҚТАНДЫРУ ШАРТЫН ЖАСАСУ ТӘРТІБІ

9.1. Сақтандыру шарты Сақтандырушының Сақтандыру шартының ажырамас бөлігі болып табылатын Сақтанушының жазбаша өтініш-сауалнамасы негізінде жасалады.

9.2. Сақтандыру шартын жасасу кезінде Сақтанушы Сақтандырушыға сақтандыру жағдайының басталу ықтималдығын және оның басталуынан (сақтандыру тәуекелінен) болатын ықтимал шығындардың мөлшерін айқындау үшін елеулі мәні бар, сақтанушыға белгілі мән-жайларды, егер бұл мән-жайлар Сақтандырушыға белгілі болмаса және белгілі болуға тиіс болмаса, хабарлауға міндетті.

9.3. Сақтандыру шартының және сақтандыру бағдарламаларының талаптарына байланысты елеулі мән-жайларды Сақтандырушы айқындайды және Сақтандыру шартын жасасу кезінде Сақтанушы ұсынатын өтініш-сауалнамада көрсетілген.

9.4. Сақтандырушының өтініш-сауалнамасында көрсетілген сұрақтарға Сақтанушының елеулі мән-жайларға қатысты жауаптары болмаған кезде Сақтандыру шарты жасалмайды.

9.5. Егер Сақтандыру шарты Сақтанушының Сақтандырушының қандай да бір сұрақтарына жауаптары болмаған кезде жасалған болса, соңғысы кейіннен Сақтанушы тиісті мән-жайларды хабарламаған негізде Сақтандыру шартын бұзуды не оны жарамсыз деп тануды талап ете алмайды.

9.6. Сақтандыру шарты жазбаша түрде жасалады. Жазбаша шарттың нысанын сақтандырушы немесе тараптардың келісімі айқындайды.

9.7. Мазмұны бойынша Сақтандыру шарты Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасының талаптарына жауап беруі тиіс.

9.8. Сақтанушы Сақтандыру шартын жоғалтқан жағдайда Сақтандырушы Сақтанушының жазбаша өтініші негізінде Сақтандыру шартының телнұсқасын береді.

9.9. Сақтандыру шартында көрсетілуге жататын талаптардың толық еместігі үшін сақтандырушы жауапты болады. Дау туындаған жағдайда, салдарынан сақтандыру шарты бойынша оның жекелеген талаптарының толық болмауы, дау сақтанушының пайдасына шешіледі. Осы тармақтың талаптары қайта сақтандыру шарттарына қолданылмайды.

9.10. Сақтандыру шартына өзгерістер мен толықтырулар оның қолданылу мерзімі ішінде тараптардың келісімімен ғана енгізілуі мүмкін және жазбаша қосымша келісіммен ресімделеді.

10. ТАРАПТАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТАРЫ МЕН МІНДЕТТЕРІ

10.1. Сақтанушының:

- 1) Шарт жоғалған кезде – оның телнұсқасын алуға;
- 2) Сақтандырушының келісімімен Шарт талаптарын өзгертуге;
- 3) осы Сақтандыру қағидаларының 19-бабында белгіленген тәртіппен және мерзімдерде Шартты мерзімінен бұрын бұзуға құқығы бар;
- 4) Сақтанушының Шартта және Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасында көзделген басқа да құқықтары бар.

10.2. Сақтанушы:

- 1) Шарт жасасу кезінде Сақтандырушыға (өтініш-сауалнамада көрсетілген сұрақтарға жауап беру арқылы) сақтандыру жағдайының басталу ықтималдығын және оның басталуынан (сақтандыру тәуекелінен) болатын ықтимал шығындардың мөлшерін айқындау үшін елеулі маңызы бар, Сақтанушыға белгілі мән-жайларды, егер бұл мән-жайлар Сақтандырушыға белгілі болмаса және белгілі болуға тиіс болмаса, хабарлауға. Сақтандыру шартының өтініш-сауалнамасында елеулі мән ретінде айқындалған мән-жайлар елеулі деп танылады;
 - 2) тез арада, бірақ кез келген жағдайда 3 (үш) жұмыс күнінен кешіктірмей, егер бұл өзгерістер Сақтандыру шартының қолданылу кезеңінде сақтандыру тәуекелінің ұлғаюына елеулі әсер етуі мүмкін болса, Сақтандыру шартын жасасу кезінде Сақтандырушыға хабарланған мән-жайлардағы өзіне белгілі болған елеулі өзгерістер туралы Сақтандырушыға хабарлауға. Сақтандыру шартын жасасу кезінде Сақтандырушыға хабарланған мән-жайлардағы кез келген өзгерістер елеулі деп танылады;
 - 3) Шарттың қолданылу кезеңінде сақтандыру объектісіне қатысты қолданылатын басқа сақтандыру шарттары туралы хабарлауға;
 - 4) сақтандыру сыйлықақысын уақтылы төлеуге;
 - 5) сақтандыру жағдайы басталған кезде дереу құзыретті органдарға мәлімдеуге;
 - 6) дереу, бірақ сақтандыру жағдайы басталған сәттен бастап 3 (үш) жұмыс күнінен кешіктірмей бұл туралы Сақтандырушыны жазбаша хабардар етуге. Сондай-ақ Сақтандырушыда келтірілген зиянды өтеу міндеті туындайтын оқиғаның себептері, барысы мен салдары туралы, сондай-ақ келтірілген зиянның сипаты мен мөлшері туралы айтуға мүмкіндік беретін барлық қол жетімді ақпарат пен құжаттаманы ұсынуға;
 - 7) сақтандыру жағдайынан болатын залалдарды азайту шараларын қолдануға;
 - 8) Сақтандырушы сақтандыру төлемін жүзеге асырғаннан кейін Сақтандырушыға барлық құжаттар мен дәлелдемелерді беруге және оған Сақтандырушының өзіне өткен талап ету құқығын жүзеге асыруы үшін қажетті барлық мәліметтерді хабарлауға;
 - 9) егер Сақтанушыға залалды келтірілген залал үшін жауапты адам өтесе, сондай-ақ егер талап қою мерзімі ішінде заң бойынша немесе қағидалар бойынша Сақтанушыны сақтандыру төлеміне құқығынан толық немесе ішінара айыратын мән-жай анықталса, алған сақтандыру төлемін Сақтандырушыға қайтаруға міндетті;
 - 10) Сақтанушы Шартта және Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасында көзделген басқа да міндеттерді атқарады.
- 10.3. Сақтандырушының:

- 1) Сақтанушы хабарлаған ақпаратты тексеруге;
 - 2) Сақтанушының Шарт талаптарын орындауын кез келген уақытта тексеруге, бұл ретте Сақтанушы оған бұған кедергі жасауға құқылы емес;
 - 3) Сақтанушы Шарт талаптарын бұзғанын анықтаған кезде Сақтанушы үшін міндетті оларды жою жөнінде жазбаша нұсқаулар беруге;
 - 4) құзыретті органдардан сақтандыру жағдайы туралы барлық қажетті құжаттаманы сұрауға;
 - 5) егер сақтандыру жағдайы Шарт талаптарының бұзылуы салдарынан, сондай-ақ осы Сақтандыру қағидаларының 8-бөлімінде көрсетілген негіздер бойынша болса, Пайда алушыға сақтандыру төлемін жүзеге асырудан бас тартуға;
 - 6) сақтандыру төлемін жүзеге асыру кезінде Сақтандырушыға тиесілі сақтандыру сыйлықақыларын не сақтандыру жарналарын, сақтандыру төлемі жүзеге асырылғаннан кейін төленуге жататын сақтандыру сыйлықақылары мен сақтандыру жарналарын қоса алғанда, Сақтандыру шартында көзделген толық мөлшерде есепке жатқызуды жүргізуге;
 - 7) құзыретті органдардың деректері мен құжаттары негізінде барлық мән-жайлар анықталғанға дейін төлемді кейінге қалдыруға;
 - 8) Сақтанушы сақтандыру тәуекелінің ұлғаюына әкеп соғатын мән-жайлар туралы хабардар еткен жағдайда, сақтандыру шарттарының өзгеруін немесе қосымша сақтандыру сыйлықақысының төленуін талап етуге;
 - 9) Сақтанушыға Сақтандыру шартында көзделген тәртіппен сақтандыру төлемінен бас тартуға;
 - 10) Шарттың мәні болып табылатын Сақтанушының мүдделерін сотта және өзге де мемлекеттік органдарда оның атынан және тапсырмасы бойынша білдіруге;
 - 11) осы Сақтандыру қағидаларының 19-бабында белгіленген тәртіппен және мерзімдерде Шартты мерзімінен бұрын бұзуға құқығы бар;
 - 12) Сақтандырушының Шартта және Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасында көзделген басқа да құқықтары бар.
- 10.4. Сақтандырушы:
- 1) сақтанушыны сақтандыру ережелерімен таныстыруға және оның талабы бойынша қағидалардың көшірмесін ұсынуға (жіберуге);
 - 2) Сақтанушының Сақтандыру шартының жоғалғаны туралы жазбаша өтінішін алған сәттен бастап 3 (үш) жұмыс күні ішінде – оның түпнұсқасын беруге;
 - 3) осы Қағидаларда көзделген тәртіппен және мерзімде сақтандыру төлемін жүзеге асыруға;
 - 4) Сақтанушыға, егер мұндай шығыстар Сақтандырушының нұсқауларын орындау үшін қажет болса немесе жүргізілген болса, сақтандыру жағдайы кезінде шығындарды азайту үшін өзі жұмсаған шығыстарды өтеуге;
 - 5) Сақтанушы (Сақтандырылушы) немесе жәбірленуші (Пайда алушы) не олардың өкілі сақтандыру төлемін жүзеге асыру үшін қажетті барлық құжаттарды ұсынбаған жағдайларда, оларды жетіспейтін құжаттар туралы сақтандыру шартында белгіленген мерзімде хабардар етуге;
 - 6) сақтандыру құпиясын қамтамасыз етуге міндетті;
 - 7) Сақтандырушы Шартта және Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасында көзделген басқа да міндеттерді атқарады.
- 10.5. Осы бөлім тараптарының құқықтары мен міндеттерінің тізбесі толық болып табылмайды, Тараптардың жекелеген міндеттері осы Қағидалардың басқа бөлімдерінде көзделген және Сақтандыру шартында кеңейтілуі мүмкін.
- 11. САҚТАНУШЫНЫҢ САҚТАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫ БАСТАЛҒАН КЕЗДЕГІ ІС-ӘРЕКЕТІ**
- 11.1. Сақтандыру жағдайының басталуын, сондай-ақ оған келтірілген залалды дәлелдеу Сақтанушыға жүктеледі.

- 11.2. Сақтандыру жағдайының белгілері бар және/немесе оның салдары сақтандыру жағдайының басталуы мүмкін оқиға басталған кезде Сақтанушы:
- 1) туындаған жағдайда кінә қоюға себеп болуы мүмкін оқиғаға байланысты залалдарды азайтуға бағытталған ақылға қонымды және қолайлы шараларды дереу қабылдауға;
 - 2) ол білген сағаттан бастап есептегенде 3 (үш) жұмыс күні ішінде оқиға туралы Сақтандырушыны немесе оның өкілетті өкілін хабардар етуге (сақтандыру полисінде көрсетілген факс немесе телефон нөмірі бойынша жеделхатпен), онымен одан әрі іс-қимылдарды келісуге, сондай-ақ Сақтандырушы белгілеген нысан бойынша жазбаша өтініш ұсынуға. Дау туындаған жағдайда осы міндетті тиісінше орындау фактісі жазбаша дәлелдемемен расталуға тиіс;
Егер Сақтандырушының сақтандыру жағдайының басталғаны туралы уақтылы білгені дәлелденбесе, не Сақтандырушыда бұл туралы мәліметтердің болмауы оның сақтандыру төлемін жүзеге асыру міндетіне әсер ете алмаса, не хабардар етпеу Сақтанушының еркіне тәуелді емес себептерге байланысты болса және осы фактіні растайтын тиісті құжаттар ұсынылса, Сақтандырушыны сақтандыру жағдайының басталғаны туралы хабардар етпеу оған сақтандыру төлемінен бас тарту құқығын береді;
 - 3) Контрагентпен дауды реттеуге бағытталған іс-әрекеттер жасауға (шағым беруге, талап қоюға, құқық қорғау органдарына жүгінуге);
 - 4) Сақтандырушыны істің барлық мән-жайларына қатысты барлық қажетті ақпаратпен және құжаттамамен қамтамасыз етуге;
 - 5) Сақтандырушымен келісілген мерзім ішінде сақтандыру жағдайына кез келген қатысы бар барлық жазбаларды, құжаттарды, жабдықты, құрылғыларды және заттарды өзгеріссіз және түзетусіз сақтауға;
 - 6) егер Сақтандырушы Сақтанушының мүдделерін қорғау үшін өзінің адвокатын немесе өзге де уәкілетті адамды тағайындауды, Сақтандырушы көрсеткен адамдарға сенімхатпен өзге де қажетті құжаттарды беруді қажет деп тапқан жағдайда;
 - 7) Сақтандырушыға сот және соттан тыс қорғауда барлық мүмкін болатын жәрдем көрсетуге;
 - 8) сақтандыру жағдайынан болатын ықтимал шығындарды азайту үшін қалыптасқан жағдайларда ақылға қонымды, мақсатқа сай және қолжетімді шаралар қолдануға;
 - 9) Сақтандырушының талап етуі бойынша залалдардың мөлшерін бағалау және олардың туындау себептерін анықтау үшін қажетті барлық ақпаратты жазбаша түрде беруге міндетті.
- 11.3. Сақтандыру шартында Сақтанушының басқа да міндеттері көзделуі мүмкін.
- 12. САҚТАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫНЫҢ БАСТАЛУЫН ЖӘНЕ ШЫҒЫНДАР МӨЛШЕРІН РАСТАЙТЫН ҚҰЖАТТАРДЫҢ ТІЗБЕСІ**
- 12.1. Сақтандырушыға сақтандыру төлемі туралы талапты Сақтанушы тиісті талапты негіздейтін құжаттарды қоса бере отырып, жазбаша нысанда береді.
- 12.2. Келтірілген залалдарды өтеу туралы өтінішке қоса беріледі:
- 1) Сақтандыру шартының көшірмесі;
 - 2) Сақтанушының болған оқиғаның қысқаша сипаттамасы бар жазбаша өтініші;
 - 3) Сақтанушы – жеке тұлғаның жеке куәлігінің көшірмесі, заңды тұлға үшін заңды тұлғаны мемлекеттік тіркеу туралы куәліктің/анықтаманың көшірмесін ұсыну қажет;
 - 4) сақтандыру жағдайының мән-жайларына, оның себептеріне және шығындар мөлшеріне қатысты құжаттар (келісімшарттар, шарттар, тауарға ілеспе құжаттар, төлем тапсырмалары, Контрагентпен хат алмасу және болған оқиғаға қатысты Сақтандырушы сұратқан өзге де материалдар осындай болып табылады);
 - 5) сақтандыру жағдайының басталу фактісін және себептерін растайтын құжаттар (контрагентке ескерту хат-хабарламалар, Контрагенттен түсініктеме, контрагент болмаған жағдайда Сақтанушы қызметкерінен жолдау және т.б.);
 - 6) Сақтандырушыға суброгация тәртібімен өзіне өткен талап ету құқықтарын жүзеге асыруға мүмкіндік беретін құжаттар, дәлелдемелер және мәліметтер;

- 7) уәкілетті мемлекеттік органдардың сақтандыру жағдайының басталу фактісін растайтын және себебін ашатын құжаттар;
- 8) тәуелсіз сарапшының келтірілген залалдарды бағалау туралы жазбаша қорытындысы;
- 9) Сақтанушының сақтандыру жағдайы басталған кезде шығындарды болдырмау немесе азайту мақсатында шеккен шығыстарын, олар болған кезде растайтын құжаттар.
- 12.3. Өтелетін тәуекелдерге байланысты құжаттардың нақтыланған тізбесін тараптар Сақтандыру шартында белгілеуі мүмкін.
- 12.4. Қажет болған жағдайда Сақтандырушы осы Қағидалардың 13.2-тармағында көрсетілген құжаттар тізбесін қысқартуға немесе егер сақтандыру жағдайының басталу мән-жайларынан зиянның мөлшері мен дәрежесін бағалау мүмкін/мүмкін болмаса немесе сақтандыру жағдайына қатысты қосымша мәліметтер алу талап етілсе, өзге құжаттарды ұсынуды талап етуге құқылы.
- 13. САҚТАНДЫРУ ТӨЛЕМДЕРІН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ ТӘРТІБІ МЕН ШАРТТАРЫ. САҚТАНДЫРУ ТӨЛЕМІН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ ҮШІН ҚАЖЕТТІ ЖЕТІСПЕЙТІН ҚҰЖАТТАР ТУРАЛЫ САҚТАНУШЫНЫ НЕМЕСЕ САҚТАНДЫРЫЛУШЫНЫ ХАБАРДАР ЕТУ МЕРЗІМІ**
- 13.1. Сақтанушыдан сақтандыру жағдайының басталғаны туралы жазбаша хабарлама алғаннан кейін Сақтандырушы мынадай іс-әрекеттерді жүзеге асырады:
 - 1) сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиғаның басталу фактісін белгілейді; Сақтанушының өтінішінде келтірілген мәліметтердің сәйкестігін тексереді; залал келтіруге байланысты оқиғаның туындау фактісі мен себептерін айқындайды; сарапшыларды тарту қажеттілігін айқындайды, өзге де іс-әрекеттерді жүзеге асырады;
 - 2) оқиға сақтандыру жағдайы деп танылған кезде сақтандыру төлемінің мөлшерін айқындайды, сақтандыру жағдайы туралы акт жасайды.
- 13.2. Сақтандырушы сақтандыру төлемін Сақтанушының төлем туралы жазбаша өтінішінің және қажетті құжаттар ұсынылғаннан кейін жасалған сақтандыру жағдайы туралы актінің негізінде жүргізеді.
- 13.3. Сақтандыру жағдайы туралы актіні Сақтандырушы немесе ол уәкілеттік берген тұлға жасайды. Қажет болған жағдайда сақтандырушы сақтандыру жағдайының себептері мен мән-жайларын дербес анықтауға құқылы.
- 13.4. Сақтандыру төлемінің сомасына қосылуы мүмкін:
 - 1) сақтандыру жағдайының мән-жайлары мен себептерін алдын ала анықтау мақсатында Сақтандырушының жазбаша келісімімен жүргізілген шығыстар;
 - 2) Сақтанушының ықтимал залалдарды азайту үшін қалыптасқан мән-жайларда ақылға қонымды және қол жетімді шараларды қабылдау міндетіне байланысты шығыстары. Бұл шығындар, егер олар қажет болса немесе сақтандырушының нұсқауларын орындау үшін жүргізілсе, өтеледі;
 - 3) Сақтанушының Контрагенттің өз міндеттемелерін орындамауы не тиісінше орындамауы себебі болып табылатын қаржылық мәмілелер бойынша өз міндеттемелерін орындамауына немесе тиісінше орындамауына байланысты талап қою талаптарын қанағаттандыруға байланысты сот шығыстары.
- 13.5. Сақтандыру жағдайының салдарынан келтірілген зиянның мөлшері тәуелсіз сарапшының бағалау туралы жазбаша есебі негізінде айқындалады. Бастапқыда тәуелсіз сарапшының қызметтеріне ақы төлеуді Сақтандырушы жүргізеді. Тәуелсіз сарапшының бағалау туралы есебімен келіспеген жағдайда залалды қайта сараптауға ақы төлеуді сақтандыру шартының бастамашы тарабы жүргізеді.
- 13.6. Сақтандыру төлемінің мөлшерін Сақтандырушы франшиза туралы шарттарды ескере отырып, залалдың нақты сомасын негізге ала отырып айқындайды.
- 13.7. Сақтанушының шығындарды болдырмау немесе азайту мақсатында шеккен шығыстарын, егер мұндай шығыстар қажет болса немесе Сақтандырушының нұсқауларын орындау үшін жұмсалса, тіпті тиісті шаралар сәтсіз болса да, Сақтандырушы өтеуге тиіс.

- 13.8. Мұндай шығыстар нақты мөлшерде өтеледі, алайда сақтандыру төлемі мен шығыстар өтемінің жалпы сомасы сақтандыру шартында көзделген сақтандыру сомасынан (жауапкершіліктің шекті көлемінен) аспауы тиіс. Егер шығыстар Сақтанушының Сақтандырушының нұсқауларын орындауы нәтижесінде туындаған болса, олар сақтандыру сома-сына қарамастан, толық мөлшерде өтеледі.
- 13.9. Сақтандырушы Сақтанушының ықтимал шығындарды азайту үшін ақылға қонымды және қолжетімді шараларды қасақана қабылдамауы салдарынан туындаған шығындар бөлігінде сақтандыру төлемін жүзеге асырудан босатылады.
- 13.10. Жүзеге асыруға жататын сақтандыру төлемінің сомасынан сақтандыру жағдайы ба-сталған күні төленбеген Сақтандыру шартында белгіленген сақтандыру сыйлықақысы-ның бөлігі ұсталады.
- 13.11. Егер Сақтанушыға келтірілген зиянды оны келтіруге кінәлі үшінші тұлғалар ішінара өтеуге тиіс болса, онда Сақтандырушы төленуге жататын толық сома мен зиян келтіруге кінәлі тұлғадан өндіріп алынуға жататын сома арасындағы айырманы ғана өтейді.
- 13.12. Сақтанушы Сақтандырушыға осындай тұлғалардың бар екендігі туралы және осы тұлға-лардан өндіріп алынуға тиіс сақтандыру төлемдерінің сомалары туралы хабарлауға міндетті.
- 13.13. Сақтандыру төлемін жүзеге асыру үшін қажетті барлық құжаттар ұсынылмаған жағдай-да, Сақтандырушы 10 (он) жұмыс күні ішінде сақтанушыны немесе Сақтандырылушы-ны/Пайда алушыны жетіспейтін құжаттар туралы хабардар етуі тиіс.
- 14. САҚТАНДЫРУ ТӨЛЕМІ НЕМЕСЕ САҚТАНДЫРУ ТӨЛЕМІНЕН БАС ТАРТУ ТУРАЛЫ ШЕШІМ ҚАБЫЛДАУ МЕРЗІМІ**
- 14.1. Сақтандырушы шешім қабылдау үшін барлық қажетті құжаттарды алғаннан кейін 10 (он) жұмыс күні ішінде не Сақтандыру шартында айқындалған мерзімде сақтандыру төлемі не сақтандыру төлемінен бас тарту туралы шешім қабылдайды. Егер Сақтанды-рушы сақтандыру төлемінен бас тарту туралы шешім қабылдаса, ол бас тарту себебін негіздеп дәлелдейді, бұл туралы Сақтанушыға (Пайда алушыға) жазбаша хабарлайды.
- 14.2. Сақтандырушы сақтандыру төлемін үшінші тұлғаларға сақтандыру төлемі туралы шешім қабылданғаннан кейін 10 (он) жұмыс күні ішінде не Сақтандыру шартында бел-гіленген мерзімде жүзеге асырады.
- 14.3. Егер тиісті құзыретті органдар қылмыстық немесе әкімшілік іс қозғаған және сақтанды-ру жағдайының басталуына әкеп соққан мән-жайларды тергеп-тексеру басталған жағдайда, соттың жалпы шешімі (үкімі, қаулысы) немесе тергеп-тексерудің аяқталғаны туралы өзге құжат күшіне енгенге және сақтандырушыға тиісті құжаттарды ұсынғанға дейін Сақтандырушы бұл туралы өтініш берушіге жазбаша хабарлай отырып, сақтанды-ру төлемі туралы шешім қабылдау мерзімінің өтуін тоқтата тұруға құқылы.
- 14.4. Сақтандырушының сақтандыру жағдайын немесе шығындар мөлшерін растайтын құжаттардың түпнұсқалығына негізделген күмәні болған жағдайда, сақтандыру төлемін жүзеге асыру туралы шешім қабылдау үшін мұндай құжаттардың түпнұсқалығы құзы-ретті органдар растағанға дейін, бірақ 3 (үш) айдан аспайтын мерзімге ұзартуға құқығы бар.
- 14.5. Сақтандырушы сақтандыру төлемін уақтылы жүзеге асырмағаны үшін Қазақстан Рес-публикасы Азаматтық кодексінің 353-бабына сәйкес жауапты болады.
- 14.6. Сақтандырушының сақтандыру төлемін жүргізуден бас тартуына Сақтанушы сотқа шағым жасауы мүмкін.
- 15. ШАРТТЫҢ ҚОЛДАНЫЛУ КЕЗЕҢІНДЕ САҚТАНДЫРУ ТӘУЕКЕЛІНІҢ ҰЛҒАЮ САЛДАРЫ**
- 15.1. Сақтандыру тәуекелінің ұлғаюына әкеп соғатын мән-жайлар туралы хабардар етілген сақтандырушы Сақтандыру шартының талаптарын өзгертуді және сақтандыру тәуе-келінің ұлғаюына мөлшерлес қосымша сақтандыру сыйлықақысын төлеуді талап етуге құқылы.

- 15.2. Егер Сақтанушы Сақтандыру шартының талаптарын өзгертуге немесе сақтандыру сыйлықақысын қосымша төлеуге қарсылық білдірсе, Сақтандырушы Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес Сақтандыру шартын бұзуды талап етуге құқылы. Бұл ретте Сақтанушыға сақтандыру сыйлықақысын қайтару тәртібі Сақтандыру шартымен белгіленеді.
- 15.3. Сақтанушы осы Қағидалардың 11.2-тармағының 2) тармақшасында көзделген міндетті орындамаған жағдайда Сақтандырушы шартты бұзуды және Шартты бұзудан келтірілген залалды өтеуді талап етуге құқылы.
- 15.4. Егер сақтандыру тәуекелінің ұлғаюына әкеп соғатын мән-жайлар жойылса, Сақтандырушының Шартты бұзуды талап етуге құқығы жоқ.

16. ҚОС САҚТАНДЫРУ

- 16.1. Қос сақтандыру – бір объектіні бірнеше сақтандырушыда әрқайсысымен дербес Шарттар бойынша сақтандыру.
- 16.2. Қос сақтандыру кезінде Сақтандырушы Пайда алушының алдында Сақтанушымен жасалған Шарт шегінде жауапты болады, алайда Пайда алушы өзінің мүлкіне келтірілген зиян үшін барлық Сақтандырушылардан алған сақтандыру төлемдерінің жалпы сомасы нақты залалдан аса алмайды.
- 16.3. Сақтандыру жағдайы басталғаннан кейін қос сақтандыру кезінде Сақтанушы Сақтандырушыға өзге сақтандыру компанияларында сақтандыру төлемі мәселесін реттеуге қатысты барлық мәліметтерді, оның ішінде өзге сақтандыру компанияларынан алынған сақтандыру төлемінің мөлшері туралы мәліметтерді беруге міндетті.
- 16.4. Қос сақтандыру кезінде Сақтандырушы басқа сақтандыру компанияларымен бірлесіп сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиғаның себептері мен мән-жайларын анықтауға, сақтандыру жағдайының нәтижесінде келтірілген залалдардың мөлшерін айқындауға құқылы.

17. СУБРОГАЦИЯ

- 17.1. Сақтандыру төлемін жүзеге асырған Сақтандырушыға Сақтанушының сақтандыру нәтижесінде өтелген залалдар үшін жауапты тұлғаға талап ету құқығы (суброгация) төленген сома шегінде ауысады.
- 17.2. Сақтанушы сақтандыру төлемін алған кезде Сақтандырушыға өзінде бар барлық құжаттар мен дәлелдемелерді беруге және оған Сақтандырушының өзіне өткен талап ету құқығын жүзеге асыруы үшін қажетті барлық мәліметтерді хабарлауға міндетті.
- 17.3. Егер Сақтанушы Сақтандырушы өтеген залалдар үшін жауапты тұлғаға өзінің талап қою құқығынан бас тартса немесе Сақтанушының кінәсінен осы құқықты жүзеге асыру мүмкін болмаса, Сақтандырушы сақтандыру төлемін жүзеге асырудан толық немесе тиісті бөлігінде босатылады және артық төленген соманы қайтаруды талап етуге құқылы.
- 17.4. Сақтандыру шартында суброгацияның өзге тәртібі көзделуі мүмкін.

18. САҚТАНДЫРУ ШАРТЫН ТОҚТАТУ ТАЛАПТАРЫ

- 18.1. Сақтандыру шарты мынадай жағдайларда тоқтатылған болып есептеледі:
- 1) сақтандыру шартының қолданылу мерзімі өткен;
 - 2) сақтандыру шарты мерзімінен бұрын тоқтатылған;
 - 3) егер Сақтандыру шартында өзгеше көзделмесе, Сақтандырушы толық сақтандыру сомасы шегінде сақтандыру төлемін жүзеге асырған жағдайларда.
- 18.2. Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген міндеттемелерді тоқтатудың жалпы негіздерінен басқа, Сақтандыру шарты мынадай жағдайларда мерзімінен бұрын тоқтатылады:

- 1) Сақтанушының сақтандыру сыйлықақысының кезекті бөлігін төлемеуі. Бұл жағдайда Сақтандыру шарты сақтандыру жарнасының мерзімі өткен күннен бастап 10 (он) жұмыс күні өткеннен кейін қолданылуын автоматты түрде тоқтатады. Бұл ретте, егер сақтандыру жағдайы сақтандыру жарнасының мерзімі өткен күнінен бастап 10 (он) жұмыс күні ішінде болса, Сақтандырушы Сақтанушыға/Пайда алушыға сақтандыру төлемінен бас тартуға құқылы;
 - 2) Сақтандырушы Сақтанушыны ауыстыруға қарсылық білдірсе, Сақтанушының сақтандыру объектісін иеліктен шығаруы;
 - 3) сақтандыру жағдайының болу мүмкіндігі жойылғанда және сақтандыру жағдайынан басқа мән-жайларға байланысты сақтандыру тәуекелінің болуы тоқтағанда;
 - 4) Сақтандырушыны мәжбүрлеп тарату туралы сот шешімінің заңды күшіне енуі;
 - 5) Сақтандыру шарты Сақтанушыға сақтандыру полисін беру арқылы жасалған болса, сақтандыру полисіне енгізілген шарттар мен ақпараттың өзгеруі;
 - 6) «Сақтандыру қызметі туралы» Қазақстан Республикасының Заңында көзделген жағдайларда.
Көрсетілген жағдайларда Сақтандыру шарты Сақтандыру шартын тоқтату үшін негіз ретінде көзделген мән-жайлар туындаған кезден бастап тоқтатылған болып есептеледі, бұл туралы мүдделі тарап екінші тарапты дереу хабардар етуге тиіс.
- 18.3. Сақтандыру шарты тараптардың келісімі бойынша мерзімінен бұрын тоқтатылуы мүмкін. Сақтандыру шартын мерзімінен бұрын тоқтатуға бастамашы болған тарап, егер Сақтандыру шартында немесе тараптардың келісінде өзгеше көзделмесе, жоспарланған тоқтату күніне дейін күнтізбелік 15 (он бес) күннен кешіктірмей екінші тарапты хабардар етеді. Сақтандыру шартын мерзімінен бұрын бұзу талаптары Сақтандыру шартымен немесе тараптардың келісімімен айқындалады.
- 18.4. Осы тараудың 19.2-тармағының 2)-6) тармақшаларында көзделген мән-жайлар бойынша Сақтандыру шарты мерзімінен бұрын тоқтатылған кезде, егер Сақтандыру шартының талаптарында өзгеше көзделмесе, Сақтандырушының жалпы сақтандыру сыйлықақысынан Сақтандыру шартының талаптарында айқындалған мөлшерде сақтандыру ісін жүргізуге жұмсаған шығыстары шегеріле отырып, сондай-ақ сақтандырылған сақтандыру объектісіне қатысты жүргізілген сақтандыру төлемдері шегеріле отырып, сақтандыру қорғауы қолданылған уақытқа бара-бар есептелген сақтандыру сыйлықақысының бір бөлігіне Сақтандырушының құқығы бар.
- 18.5. Сақтанушы Сақтандыру шартынан кез келген уақытта бас тартуға құқылы.
- 18.6. Сақтанушы Сақтандыру шартынан бас тартқан кезде Сақтандырушы:
- 1) төленген сақтандыру сыйлықақысын не сақтандыру жарналарын қайтаруды жүргізбеуге;
 - 2) сақтандыру сыйлықақысының бір бөлігін сақтандыру ісін жүргізуге арналған шығыстар сомасын шегере отырып, Сақтандыру шартының қолданысының аяқталмаған мерзіміне пропорционалды түрде қайтаруды жүргізуге құқылы. Мұндай шығыстардың мөлшері Сақтандыру шартында сақтандыру сыйлықақысының сомасынан пайыздық қатынаста белгіленеді.
Сақтанушының бастамасы бойынша Сақтандыру шартын мерзімінен бұрын бұзу талаптары Сақтандыру шартымен айқындалады.
- 18.7. Егер шарт сақтанушының құқыққа сыйымсыз әрекеттері салдарынан туындаған, ол туралы сақтандырушы шарт жасасу кезінде, сондай-ақ оны орындау процесінде білмеген және білуге тиіс болмаған негіздер бойынша жарамсыз деп танылса, сақтандырушы сақтанушыға жұмсалған шығыстарды шегере отырып, шарттың мерзімі өтпеген сақтандыру сыйлықақысын не сақтандыру жарналарын қайтарады, ал егер сақтандыру төлемі жүргізілген жағдайда - төленген соманы қайтаруды талап етуге құқылы.
- 18.8. Тараптар Сақтандыру шартын оның қолданылу мерзімі аяқталғанға дейін бұзған кезде Сақтанушы банк шотынан ақшаны – Сақтанушы қайтару сомасының мөлшерімен келіспеген жағдайда Сақтандырушы аударған сақтандыру сыйлықақысын қайтару сомасын алуға құқылы емес. Сақтанушының сақтандыру сыйлықақысын қайтару сомасын

іскерлік айналым практикасында қолданылатын кез келген тәсілмен алуы (банктегі жеке/есеп айырысу шотынан ақша алу немесе Сақтандырушының кассасынан қолма-қол ақша алу және т.б.) Сақтанушының аударылған сомамен келісімі ретінде қаралады және Сақтанушының алған соманы даулау үшін кез келген мүмкіндігін болдырмайды.

- 18.9. Сақтандыру шартын мерзімінен бұрын тоқтату Сақтандырушының кінәсінен оның талаптарын орындамаудан туындаған жағдайларда, соңғысы Сақтанушыға ол төлеген сақтандыру сыйлықақысын не сақтандыру жарналарын толық қайтаруға міндетті.

19. ДАУЛАРДЫ ШЕШУ ТӘРТІБІ

- 19.1. Сақтандырушы мен Сақтанушы (Пайда алушы) арасында туындайтын Сақтандыру шарты бойынша дауларды тараптар тікелей келіссөздер жолымен қарайды.
- 19.2. Егер Сақтандыру шартында өзгеше белгіленбесе, тараптар арасында келісімге қол жеткізілмеген кезде дау Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес шешіледі.

20. ҚОСЫМША ШАРТТАР

- 20.1. Сақтанушы мен Сақтандырушы арасындағы келісім бойынша Сақтандыру қағидалары негізінде Сақтандыру шартын жасасу кезінде айқындалатын қосымша талаптарды көздейтін Сақтандыру шарттары жасалуы мүмкін.
- 20.2. ТЕҢ-САҚТАНУШЫ – Сақтандырушының клиенті (сақтанушы, сақтандырылған тұлға) болып табылмайтын жеке немесе заңды тұлға.
- 20.3. Осы Қағидалармен реттелмеген бөлігінде Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасы қолданылады.